

Kunnu kærustovnar herða avgerðir?

Arne Mikkelsen¹

Úrtak. Greinin er skrivað sum partur av próvtøkuni á skeiði í froyrskari fyrisitingarlóg. Greinin viðger stöðuna, tá mál verða kærð fyrri hægri myndugleika, og kærummyndugleikin umhugsar at herða avgerðina hjá tí lægra myndugleikanum.

Summary. The article is written as part of the exam in the course on Faroese Administrative Law. The article concerns situation, when an administrative decision is appealed to a higher authority, and the superior body considers a more severe decision than the inferior body.

Inngangur

Endamálið við hesi grein er at greina fyrisitingarrættarlíga spurningin, í hvønn mun fyrisitingarrættarlígar kærustovnar kunnu herða avgerðir ið ein fyrisitingarmyndugleiki fevndur av § 1 í fyrisitingarlógini² hevur tikið. T.v.s. í hvønn mun fyrisitingarlígar kærustovnar hava heimild at broyta eina kærða avgerð til ógagns fyrri klagandi partin, og hervið taka avgerðir “Reformatio in pejus.”³

Spurningurin er sostatt tætt knýttur at teimum materiellu heimildunum ið kærustovnar hava at ráða yvir í sambandi við kærviðgerðir. Til tess at greina henda spurning, er sostatt neyðugt at lýsa tær heimildir ið fyrisitingarlígar kærustovnar hava fingið tillagt, eins og tað hevur týdning at greina hvørjar høvuðsumstøður og atlit annars ið eru avgerandi fyrri, hvørt ein fyrisitingarlígar kærustovnur má metast at hava at hava heimild at taka avgerðir reformatio in pejus.

Kærustovnar sum fyrisitingarmyndugleiki:

Sambært stýrisskipanini liggur dømandi valdið hjá dómstólunum, og hava hesir sostatt eina konstitutionelt treytaða uppgávu at taka avgerðir í rættarmálum við stöði í lóggávu, rættargrundsetningum og øðrum viðkomandi rættarkeldum. Kærustovnar eru harafturímóti aloftast ein partur av eini fyrisitingarskipan, ið hevur fingið tillutað myndugleika at viðgera avgerðir ið ein fyrisitingarmyndugleiki innan somu fyrisitingarskipan hevur tikið. Talan er harumframt aloftast um

1 Cand.merc.(jur), Handelshøjskolen i København (CBS); Rådgævi og Compliance Officer, Stjórnarskrivstovan í P/F BankNordik

2 Løgtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1992 um fyrisitingarlóg/om forvaltning

3 Reformatio in pejus: Latín og inniber heimild at broyta eina kærða avgerð til ógagns fyrri klagandi partin/partarnar.

avgerðir innan eitt ávíst heimildarøki ið fyrisitingarskipanin fyrisitur. Ein skilnaður millum ein dómstól og ein fyrisitingarligan kærustovn er sostatt, at heimildarøki hjá dómstólunum sum meginregla er breiðari enn hjá einum kærustovni. Harumframt eru avgerðir tiknar av dómstólunum í størri mun endaligar, meðan avgerðir ið ein kærustovnur tekur sum meginreglu kunnu kærast til dómstólarnar⁴ og ella Løgtingsins Umboðsmann, sum hefur eftirlit við allari almennu fyrisitingini undir heimastýrinum.⁵

“Administrativ rekurs”⁶ inniber, at ein avgerð ið ein fyrisitingarmyndugleiki hefur tikið kann leggjast fyri ein annan fyrisitingarmyndugleika/kærustovn til stóðutakan, og er hefur hesin kærustovnur – treytað av at ávís formlig viðurskifti eru lokin – skyldu at viðgera hesa avgerð/kæru. Rekursrætturin er ein grundleggjandi fyrisitingarrættarligur rættur ið ein kærheimilaður partur(ar) í einum máli hefur. Mótsett dómstólunum og umboðsmannakanning er her talan um at viðgerðin/kanningin liggur hjá einum fyrisitingarmyndugleika.

Sum omanfyri nevnt er rekursrætturin ein grundleggjandi fyrisitingarrættarligur rættur ið ein kærheimilaður partur(ar) í einum máli hefur. Hesin kærurættur hefur frá gamlari tíð ment seg til eina rættarsíðvenju, og er tengdur at einum hierarkiskum bygnaði í fyrisitingarskipani, har tað millum einstøku fyrisitingarmyndugleikarnar er eitt yvir- og undirvald. Í fyrisitingarskipanum har bygnaðurin ikki inniber eitt hierarkiskt yvir- og undirvald, er meginreglan at rekursrætturin skal vera heimilaður í lóg.⁷ Av tí at almennir fyrisitingarstovnar, fevndir av § 1 í fyrisitingarlógini⁸, sum meginreglu standa í einum hierarkiskum yvir- og undirvaldi til hvønn annan, er útgangsstøði at rekursrætturin fyri avgerðir tiknar av einum almennum fyrisitingarmyndugleika bæði kann vera heimilaður í omanfyri nevndu fyrisitingarrættarligu rættarsíðvenju, eins og hann kann vera beinleiðis heimilaður í lóg.

Heimildirnar hjá kærustovnum:

Spurningurin um heimildirnar hjá fyrisitingarligum kærustovnum kann býttast upp í ávikavist ein formligan part og ein materiellan/innihaldsligan part. Formligi parturin snýr seg um sjálvt kanningarhøvi, t.v.s. hvørt kærustovnurin hefur

4 Í hesum sambandi kann nevast, at lóggávan í ávísnum førum inniheldur ”endelig-hedsklausuler”, sum heimilað fyrisitingini at avgera ávísar rættarligar spurningar við bindandi virkningi – Eckhoff & Smith kap. 33 IV pkt. 2.

5 Eitt sjónarmið viðvíkjandi Løgtingsins Umboðsmanni er, at hesin de-facto er ein fyrisitingarligur dómstólur hóast stovnurin onga heimild hefur at broyta fyrisitingarligar avgerðir.

6 Mótsett rekurs inniber ”remonstration” at sami fyrisitingarmyndugleiki ið hefur tikið eina avgerð, tekur hesa upp til nýggja viðgerð.

7 Jon Andersen, kap. 6 I pkt. B

8 Løgtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1992 um fyrisitingarlóg/om forvaltning

heimild viðgera eina ávísa kærur, meðan materielli parturin snýr seg um vavi í kæruiðgerðini og hvussu víðfevnandi henda kann vera.

Formligar heimildir hjá kærustovnum:

Er ein avgerð tikin av einum almennum fyrisitingarmyndugleika fevndur av § 1 í fyrisitingarlógini, kann henda avgerð kærast til annan fyrisitingarmyndugleika, hóast hettar ikki er positivt heimilað í lóg.⁹ Er avgerðin hinvegin tikin av nevndum og/ella ráðum ið ikki standa í einum hierarkiskum yvir- og undirvaldi yvirfyri almennum fyrisitingarmyndugleikum, er útgangsstøði at kærueimildin skal vera heimilað í lóg. Tó kunnu kærur um málsviðgerðina í slíkum nevndum og ráðum tíðum viðgerast av viðkomandi miðfyrising.

Kommunala sjálvstýrið inniber, at kommunurnar ikki standa í einum hierarkiskum yvir- og undirvaldi yvirfyri almennum fyrisitingarmyndugleikum.¹⁰ Útgangsstøði er sostatt, at kommunalar avgerðir bert kunnu kærast um hettar er heimilað í lóg. Interna delegatióin í kommununum inniber at kommunalar avgerðir mótvegis borgarunum í høvuðsheitum verða tiknar av ávísum nevndum og ráðum, ella av kommunalu fyrisitingini. Hesar avgerðir kunnu tískil vanliga kærast innanhýsis, og kann hettar, serliga í teimum størru kommununum, tala fyri at kommunurnar hava eina innanhýsis rekurskipan, sjálvt um talan í veruleikanum er um remonstratióin.¹¹ Eisini eru fleiri dømi um at avgerðir hjá kommunalum myndugleikum við heimild í lóg kunnu kærast til almennar fyrisitingarmyndugleikar.¹²

Samantikið kann sigast, at økini fyri lógarheimilaðum og ólógarheimilaðum rekursrætti í ein ávísan mun eru runnin saman, við tað at lógarásetingar um kærurætt verða settar inn á økjum, har kærurætturin annars hevði verið heimilaður í omanfyri nevndu rættarsíðvenju.

Harumframt eru innan serliga kæruintensiv øki¹³ serligar kæruskipanir, har ein aðalkærunevnd tekur endaligu fyrisitingarligu avgerðina. Sum dømi um slíkar

9 Í hesum sambandi kann eisini nevast § 24, stk. 1 í fyrisitingarlógini, ið inniheldur ásetingar um kæruegleiðing

10 Undantikið eru her interkommunalir felagsskapir ið eru fevndir av § 1, stk. 2 í fyrisitingarlógini

11 Rákið móti at leggja alsamt fleiri øki út til kommunurnar at fyrisita inniber, at borgarin í størrri mun kann vænta at fyrsta avgerðin í einum máli verður tikin av einum kommunalum myndugleika. Hesar kunnu tó vanliga kærast til almennar fyrisitingarmyndugleikar – slík dømi eru t.d. innan forsorgarøki og barnaverndarøki. Áhugavert verður at siggja hvørt rákið ímóti fleiri kommunalum fyrisitingarøkjum eisini fer at innibera at endaligu fyrisitingarligu avgerðirnar í størrri mun eisini skulu takast av kommununum.

12 Eitt slíkt dømi er § 70, stk. 1 í Løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1998 um umhvørvisvernd, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 128 frá 22 desember 2009.

13 Sum dømi um slík øki kunnu nevast almannaøki, barnaverndarøki og náttúrufríðing.

aðalkærunevndir kann nevnast Høvuðsbarnaverndarnevndin,¹⁴ Kærunevndin í almannamálum¹⁵ og Yvirfriðingarnevndin.¹⁶

Materiellar heimildir:

Materiellu heimildirnar hjá kærustovnum eru ikki greidliga ásettar í lógarásetingunum í føroysku ella donsku fyrisitingarlógunum. Til samanberingar er norska fyrisitingarlógin¹⁷ greiðari í síni áseting av hesum heimildum. Viðvíkjandi roynsluhøvinum¹⁸ ásetir § 34 í norsku fyrisitingarlóginu at:

“Tas klagen under behandling, kan klageinstansen prøve alle sider av saken og herunder ta hensyn til nye omstendigheter. Den skal vurdere de synspunkter som klageren kommer med, og kan også ta opp forhold som ikke er berørt av ham.”

Viðvíkjandi heimildini at taka avgerðir reformatio in pejus ásetir § 34 at: “Vedtaket kan ikke endres til skade for klageren, med mindre dennes interesser finnes å måtte vike for omsynet til andre privatpersoner eller offentlige interesser. Melding om slik endring må være sendt klageren innen 3 måneder etter at underinstansen mottok klagen. Begrensningene i første og annet punktum gjelder likevel ikke når vedtaket også er påklaget av en annen klager, og dennes klage finnes begrunnet.”

Í norskum fyrisitingarrætti er heimildin til Reformatio in Pejus, í teimum fòrum har bert ein kærupartur er, sostatt tengd at hvørt áhugamálini hjá kærandi mugu metast at víkja fyri áhugamálum hjá øðrum privatpersónum ella almennum áhugamálum. Heimildin at taka avgerðir reformatio in pejus byggir sostatt á eina subjektiva fyrisitingarliga meting. Eckhoff & Smith seta í hesum samanhangi spurnartekin við hvørt § 34, stk. 3 í norsku fyrisitingarlóginu her er ov víðfevandi í síni heimilan av reformatio in pejus¹⁹. Umframt subjektivu metingina av áhugamálum, er ein treyt fyri at taka avgerðir reformatio in pejus, at kærandi hevur fingið hesa avgerð sendandi í seinasta lagi 3 mánaðir eftir at undirinstansurin hevur móttikið kærana. Henda treyt, ið ikki kann víkjast frá,

14 Sí § 64, stk. 1 í Løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd, sum seinast broytt við Løgtingslóg nr. 50 frá 8. mai 2007

15 Sí § 65, stk. 3 í Løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd, sum seinast broytt við Løgtingslóg nr. 50 frá 8. mai 2007

16 Sí § 24 í Løgtingslóg nr. 48 frá 9. juli 1970 um náttúrufriðing, sum seinast broytt við Løgtingslóg nr. 110 frá 29. juni 1995. Vert er her at leggja til merkis, at avgerðir hjá yvirfriðingarnevndini ikki kunnu skjótast inn fyri dómstólarnar – tó sbr. § 73, stk. 3 í grundlógini.

17 LOV 1967-02-10 nr 00: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Sist endret ved LOV-2009-06-19-103 fra 2009-12-28

18 Prøvelsesadgang

19 Eckhoff & Smith kap. 19 VI pkt. 3. Í hesum sambandi kann eisini argumenterast fyri, at dómstólarnir í sambandi við rættarroyndir í høvuðsheitum eru sera afturhaldandi við at meta um tað “skøn” ið ein fyrisitingarligur myndugleiki hevur fram.

má metast at vera í samsvari við góðan fyrisitingarsíð og innibera ein möguleika fyri kærandi at bera fram upplýsingar og atlit, ið kunnu tala ímóti eini avgerð reformatio in pejus.

Út frá einum komparativum sjónarmiði er norska fyrisitingarlógin, í mun til ta føroysku og donsku, sostatt rímiliga greið í sínum ásetingum viðvíkjandi materiellu heimildunum hjá kærustovnum.

Materiellu heimildirnar hjá kærustovnum fevndir av ávikavist føroysku og donsku fyrisitingarlógunum kunnu sostatt sigast at vera meiri fragmenteraðar, og harvið grundaðar á fleiri ymiskar rættarkeldur, meðan hesar í norskum fyrisitingarrætti í størri mun eru miðsavnadar í fyrisitingarlógini. Henda fragmentering inniber, at materiellu heimildirnar í størri mun skulu útleiðast av serstøkum²⁰ rættargrundsetningum og rættarprinsippum, ið eru grundaði á viðkomandi rættarpraksis og fyrisitingarligar avgerðir. Tó eru í føroyskari og danskari lóggávu eisini dømi um, at ávikavist forboð ímóti og heimild til at taka avgerðir reformatio in pejus er beinleiðis ásett í lógini.

Sum dømi um forboð ímóti at taka avgerðir reformatio in pejus kann nevast § 984 í rættargangslógini²¹ um enduruppøku, har ásett er: ”Hvor genoptagelse er tilstået alene efter begæring af domfældte eller nogen af de i § 941, 2. og 3. pkt., nævnte personer, må den nye dom ikke i noget punkt afvige fra den tidligere dom til skade for ham. I andre tilfælde må sådan afvigelse ikke ske for de punkters vedkommende, som ikke berøres af genoptagelsesgrunden.”

Eitt annað dømi er § 43 í donsku “Eksamensbekendtgørelsen”, har áset er at: “En klage kan ikke resultere i en lavere bedømmelse end den oprindeligt givne.”²²”

§ 44, stk. 1 í donsku náttúruverjulógini²³ heimiðlar hinvegin avvarðandi kærustovni at herða avgerðir hjá friðingarnevndini. Ásetingin er soljóðandi:

“Naturklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets

20 Í mun til almennar rættargrundsetningar og rættarprincippir ið eru galdandi á fleiri lóggávuøkjum, eru serstakir rættargrundsetningar og rættarprincippir bert galdandi á einum ella nøkrum fáum rættarøkjum.

21 Bekendtgørelse nr. 148 frá 9. marts 2004 af lov for Færøerne om rettens pleje, sum seinast broytt við Lov nr. 529 frá 6. juni 2007 om ændring af lov for Færøerne om rettens pleje.

22 BEK nr. 867 af 19/08/2004 Bekendtgørelse om eksamen ved universitetsuddannelser – med ændringer indtil 27. maj 2008.

23 Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse – Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009.

afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Naturklagenævnet.”

Eitt annað dømi er § 8, stk. 1 og 2 í lögtingslóg um kærunevnd í almanna- og heilsumálum²⁴, har m.a. er ásett at: Kærunevndarinnar avgerð kann vera: burturvising, staðfesting, avtøka ella broyting av tí kærdu avgerðini.....Stk. 2. Kærunevndin er ikki bundin av málskrøvum partanna. ²⁵”

At danska “Ankestyrelsen”, ið er kærustovnur á m.a. almanna- og heilsuøkinum, hevur heimild til eisini at taka støðu til onnur viðurskifti í einum máli, enn júst tann partin kært er um, er staðfest í Hægstarættardóminum U.2006.3370.H, har Hægstirættur m.a. framførir at: “Ankestyrelsen ikke er bundet af parternes påstande og derfor kan tage stilling til et spørgsmål, som ikke er påklaget.”

Áðrenn henda dóm hevði Ankestyrelsen ta siðvenju, at kærustovnurin bert kundi taka støðu til tann partin av einum máli, ið kært var um. Í teimum førum har undirinstansurin hevði tikið fleiri avgerðir í einum og sama máli, hevði kærarin sostatt móguleika fyri at avmarkað kæruviðgerðina til bert at fevna um eina ávísa av hesum avgerðum, við tí rættarvirkningi at kærustovnurin bert tók støðu til tann spurningin kært varð um.²⁶ Eftir omanfyri nevnda Hægstarættardóm hevur Ankestyrelsen tó lagt sína kæruviðgerð um, soleiðis at stovnurin ikki longur góðtekur at ein kæra av eini avgerð tikin av einum undirinstansi kann avmarka seg til bert at fevna um eina ávísa avgerð ella ein ávisan part av málinum. Útgangsstøði í kæruviðgerðini er sostatt broytt soleiðis, at kærustovnurin nú viðgerð málið í síni heild, og kann eisini taka nýggjar og broyta tiknar avgerðir um onnur viðurskifti í málinum enn júst tann partin ið kært er um – eisini til ógagns fyri kæraran.

Sostatt hevur omanfyri nevndi Hægstarættardómur haft við sær, at kærustovnurin hevur víðka um materiella vavi í sínum kæruviðgerðum, eins og størri dentur verður lagdur á atlitid til, at tað er tann materielt rætta avgerðin ið verður tikin.

Ein annar viðkomandi hægstarættardómur ið viðgerð materiellu heimildirnar hjá kærustovni er U.2005.1520H²⁷ har danski hægstirættur tekur støðu til, hvørt danski kærustovnurin “Patientskadeankenævnet” er heimilaður at taka avgerðir reformatio in pejus. Við atlit til royndsluhøvið førir ein meiriluti í Hægstarætti m.a. fram at:

24 Lögtingslóg nr. 47 frá 23. mars 1993 um kærunevnd í almanna- og heilsumálum sum seinast broytt við lögtingslóg nr. 150 frá 20. december 2005.

25 Henda áseting hevur í stóran mun sama materiella innihald sum § 68, stk. 1 og 2 í donsku “Retssikkerhedsloven” (LBK nr. 1203 af 10/12/2009 – Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område)

26 www.ankestyrelsen.dk

27 Umstøðurnar kring dómin eru nærri lýstar í fylgiskjalið nr. 1

Patientforsikringens afgørelse af 15. november 1996, der alene vedrører erstatningspligten, blev ikke påklaget af nogen af parterne. Særligt for så vidt angår dette forhold bemærkes, at afgørelsen efter sit indhold er en delafgørelse, og at det i afgørelsen anføres, at Patientforsikringen ville vende tilbage til sagen, når resultatet af en speciallægeundersøgelse forelå. Det forhold, at hverken skadelidte, sygehusmyndigheden eller dennes forsikringsselskab påklagede afgørelsen til Patientskadeankenævnet, indebærer derfor ikke, at ankenævnet under behandlingen af en klage over Patientforsikringens efterfølgende afgørelse om erstatningsfastsættelsen skal lægge Patientforsikringens afgørelse af 15. november 1996 om erstatningspligt uprøvet til grund. Patientskadeankenævnet er derfor som sket berettiget til at træffe den afgørelse, som nævnet anså for materielt rigtig.”

Viðvíkjandi materiellu heimildini hjá kærustovninum at taka avgerðir reformatio in pejus fyrir sami meiriluti í Hægstarætti fram, at:

”Vi finder, at det herefter ikke er en betingelse for, at ankenævnet kan ændre en afgørelse til skade for en klager, at også modparten har klaget eller nedlagt påstand under sagen. Et krav om selvstændig klage fra modparten ville i øvrigt rejse spørgsmål om en særlig kontraklagefrist og føre til, at en part, der for så vidt kunne acceptere Patientforsikringens afgørelse, alligevel måtte klage over afgørelsen for at sikre, at ankenævnet stod frit under behandlingen af modpartens klage.”

Minnilutin í Hægstarætti førði harafturímóti niðanfyri standandi fram:

“... På den baggrund finder jeg, at en afgørelse om tilkendelse af erstatning eller godtgørelse, som er truffet af Patientforsikringen, og som af patienten indbringes for Patientskadeankenævnet, alene bør kunne ændres til skade for patienten i det omfang, den for sygehuset driftsansvarlige eller dennes forsikringsselskab har nedlagt påstand herom. En sådan modpåstand var ikke nedlagt i den foreliggende sag, og Patientskade-ankenævnet havde derfor efter min opfattelse ikke hjemmel til at ændre Patientforsikringens afgørelse af 5. september 1997 til skade for klager.”

Innan føroyska fyrisiting finnast eisini avgerðir, har kærustovnurin hevur tikið avgerðir reformatio in pejus. Í máli nr. 06-01-115-9²⁸ varð kært til kærunevndina í almanna- og heilsumálum um eina avgerð hjá Almannastovuni: Almannastovan hevði í hesum máli fyribils játtað tillutan av hægstu fyrítíðarpensjón í eitt 2 ára tíðarskeið, við virkningi frá 1. apríl 2005. Orsøkin til kærana var, at kærarin metti seg hava rætt til pensjón frá 1. januar 2005 at rokna. Kærunevndin ógildaði, við støði í § 5 í almannapensjónslógini, avgerðina hjá Almannastovuni, og heimvísti

28 Sí www.kaerustovnur.fo Almanna- og heilsumál. Mál nr. 06-01-115-9. Avgerð tikin 11.10.2006.

málið til nýggja viðgerð at kanna endurbúgvingarmøguleikar ella móguleikar fyri øðrum hóskandi arbeiði til kæraran. Herumframt avgjörði kærnevndin at pensjónin skuldi steðga við eini hóskandi freist uppá 3 mðr.

Í hesum máli viðgerð kærnevndin málið sum heild, og ikki bert tann partin ið kært er um. Herumframt leggur kærnevndin dent á at taka ta avgerð, ið sambært kærnevndini er tann materielt rætta avgerðin. Við at áseta at pensjónin skal steðga við eini hóskandi freist uppá 3 mánaðir tekur kærnevndin til seinast eina avgerð reformatio in pejus.

Niðurstøða

Grundað á omanfyri standandi greiningar, verður í niðurstøðuni útgreinað hvørt kærustovnar kunnu taka avgerðir reformatio in pejus, herundur hvørjar høvuðsumstøður og atlit annars ið eru avgerandi fyri eini slíkari heimild.

Ein av mest týðandi fyrisitingarrættarligu rættargrundsetningunum er legalitetsprinsippið, ið ávikavist ásetir at virksema hjá fyrisitingini ikki má vera í stríð við lóg (Lex superior princippið) og at tað skal vera legitimera í eini viðurkendari rættarkeldu (hava heimild). Hesi krøv kunnu sigast at hava serligan týðning í sambandi við at taka avgerðir reformatio in pejus, serliga í teimum førum har talan er um víðfevndi avgerðir.

Spurningurin hvørt kærustovnar hava neyðugu heimildina at taka avgerðir reformatio in pejus er í ávísan mun tengdur at tí roynsluhøvi ið kærustovnurin hevur í sambandi við kæraviðgerðir. Grundgevingin fyri hesum er, at tess breiðari roynsluhøvið er, tess fleiri atlit og umstøður skal kærustovnurin leggja til grund fyri síni støðutakan. Hettar inniber, at kærustovnar hervið í størri mun hava tørv á at herða avgerðir og taka avgerðir reformatio in pejus, til tess at tryggja at tað er tann materielt rætta avgerðin ið verður tikin²⁹.

Norska fyrisitingarlógin er, sum nevnt omanfyri, rættiliga greið á hesum øki og ásetir, at í teimum førum har ein kára verður tikin upp til viðgerðar, so hevur kærustovnurin heimild viðgera málið í síni heild, og herundir eisini taka atlit til nýggj viðurskipti. Kæraviðgerðin umfatar sostatt bæði faktum og jus³⁰. Heimildin viðvíkjandi roynsluhøvinum er, móttvegis norsku fyrisitingarlógini, ikki eins greið í ávikavist føroysku og donsku fyrisitingarlógunum. Sjálvt um henda heimild í føroyskum og donskum fyrisitingarrætti í einstøkum førum er beinleiðis heimilað í serlógávu innan ávís fyrisitingarøki, so er hon í størri mun ólógarheimilað, og hevur rættarpraksis sum høvuðsheimildargrundarlag.

29 Her fær legalitetsprinsippið sum heimildargrundarlag sjálvstøðugan týðning.

30 Jus verður vanligi býtt upp í tveir partar – Rættarfaktum og Rættarfylgjuna

Í ávísium færum er spurningurinn hvært ein kærustovnur er heimilaður at taka avgerðir reformatio in pejus beinleiðis svaraður í löggávnuni og ella í kærutreytnum. Í øðrum færum byggir henda heimild á eina tulkning av ávikavíst löggávnuni og rættarpraksis á avvarðandi fyrisingarþeki.

Í málum har bert ein kærupartur er, og har atlit ekki eru at taka til mótstríðandi áhugamál, kann argumenterast fyrri einum forboði ímóti at taka avgerðir reformatio in pejus. Hettar má tó metast ekki at vera galdandi í teimum færum, har talan er um eina avgerð ið er ógyldug orsakað av at neyðuga heimildin fyrri avgerðini ekki fyriliggur.

Harafturímóti verður sum útgangsstøði mett, at kærustovnar eru heimilaðir at taka avgerðir reformatio in pejus í málum har tað eru fleiri kærheimilaðir partar við mótstríðandi áhugamálum. Í slíkum færum vil ein avgerð frá kærustovninum aloftast hava ta avleiðing við sær, at støðan hjá einum ella fleiri av kærupørtunum verður broytt reformatio in pejus fyrri hesar. Hettar má eisini metast at vera galdandi hóast ekki fleiri enn ein av kærheimilaðu pørtunum í einum konkretum máli hava kært ella á annan hátt luttaka í kæruiðgerðini.

Høvuðsgrundgevingin fyrri at kærustovnar, í málum har fleiri kærheimilaðir partar eru, kunnu taka avgerðir reformatio in pejus er, at kærustovar í slíkum málum, í størri mun enn í málum har tað bert er ein kærheimilaður partur og heldur ongi mótstríðandi áhugamál at taka atlit til, hevur eina fyrisingarrættarlíga skyldu til at viðgera máli í síni heild og tryggja, at tann avgerðin ið tikin verður er tann materielt rætta avgerðin. Henda kanningsarkylda má herumframt metast at skula herast í teimum færum har talan er um víðfevnandi avgerðir mótvegis borgarunum.

Hendan rættarstöða má eisini metast at vera galdandi í teimum færum, har ein kærustovnur ex-officio tekur eitt mál upp – her kemur kærustovnurinn sjálvur í ein leiklut sum kærheimilaður partur, og má tískil sum útgangsstøði metast at hava heimild at taka avgerðir reformatio in pejus.

Í málum har bert ein kærheimilaður partur er, má ein kærustovnar sum útgangsstøði eisini metast at hava heimild at taka avgerðir reformatio in pejus, treytað av at mótstríðandi privat áhugamál eru at taka atlit til, t.v.s. atlit til áhugamál hjá øðrum borgarum. Orsakað av at fyrisingin sjálv má metast at hava ábyrgdina av at tryggja at neyðugu atlitini verða tikin til almenn áhugamál, kann argumenterast fyrri at tað áliggur fyrisingarlíga undirinstansinum í síni kæruiðgerð at tryggja at neyðugu almennu atlitini verða tikin. Atlit til almenn áhugamál metast tískil í hesum færum, mótsett ásetingini í § 34, stk. 1 í norsku fyrisingarlógini, ekki í sær sjálvum treytaleynt at heimilað einum kærustovni at taka avgerðir reformatio in pejus.

Keldulisti:

Bøkur:

Torstein Eckhoff & Eivind Smith; Forvaltningsrett, 9. Udgave 2010. Universitetsforlaget

Jon Andersen, Forvaltningsret, 4. Udgave, 1. oplæg 2000. Forlaget Thomson

Lóggáva:

Løgtingslóg nr. 132 frá 10. juni 1992 um fyrisitingarlóg/om forvaltning

Løgtingslóg nr. 134 frá 29. oktober 1998 um umhvørvisvernd, sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 128 frá 22 desember 2009.

Løgtingslóg nr. 18 frá 8. mars 2005 um barnavernd, sum seinast broytt við Løgtingslóg nr. 50 frá 8. mai 2007

Løgtingslóg nr. 48 frá 9. juli 1970 um náttúrufríðing, sum seinast broytt við Løgtingslóg nr. 110 frá 29. juni 1995.

LOV 1967-02-10 nr 00: Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven). Sist endret ved LOV-2009-06-19-103 fra 2009-12-28. (Norska fyrisitingarlógin).

Bekendtgørelse nr. 148 frá 9. marts 2004 af lov for Færøerne om rettens pleje, sum seinast broytt við Lov nr. 529 frá 6. juni 2007 om ændring af lov for Færøerne om rettens pleje.

BEK nr. 867 af 19/08/2004 Bekendtgørelse om eksamen ved universitetsuddannelser – med ændringer indtil 27. maj 2008.

Bekendtgørelse af lov om naturbeskyttelse – Lovbekendtgørelse nr. 933 af 24. september 2009.

Løgtingslóg nr. 47 frá 23. mars 1993 um kærunevnd í almanna- og heilsumálum sum seinast broytt við løgtingslóg nr. 150 frá 20. december 2005.

LBK nr. 1203 af 10/12/2009 – Bekendtgørelse af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område

LBK nr. 1365 af 07/12/2007 – Bekendtgørelse af forvaltningsloven

Rættarpraksis:

U.2006.3370.H

U 2005.1520 H

Kærunevndin: Almanna- og heilsumál. Mál nr. 06-01-115-9. Avgerð tikin 11.10.2006.